

B O S N A H E R S E K 2021

GENEL BİLGİLER

COĞRAFI KONUM

Bosna Hersek Avrupa kıtasının güney doğu, Balkan yarımadasının ise kuzey batı köşesinde olup, 42-45 Kuzey enlemleriyle, 15-19 Doğu boylamları arasında yer almaktadır. Doğusunda Sırbistan, güney doğusunda Karadağ, kuzey ve batı yönlerinde Hırvatistan ile komşudur. Ülkenin Adriyatik Denizi'nde 20 km uzunluğunda bir sahil şeridi vardır. Ancak, bu sahil şeridi ticari liman olma özelliğine sahip değildir. Hırvatistan'ın uluslararası Ploče Limanı kiralanmış olup, Bosna Hersek liman ihtiyacını buradan karşılamaktadır.

Bosna Hersek'in %82'lik bölümünü Bosna, %12'lik bölümünü de Hersek oluşturur. Bosna Hersek Federasyonu ülkenin %51,48'ini, Sırp Cumhuriyeti ise %48,52'sini oluşturmaktadır.

SİYASİ VE İDARİ YAPI

Bosna Hersek 1992 yılı Nisan ayında Yugoslavya'dan bağımsızlığını kazanmış ardından çıkan ve 1995 yılına kadar süren savaş sonunda 14 Aralık 1995 yılında imzalanan Dayton Anlaşması ile kurulmuştur.

Bosna Hersek idari yapı olarak Bosna Hersek Federasyonu ile Sırp Cumhuriyeti olmak üzere siyasi, hukuki otoriteye sahip iki halktan oluşmaktadır. Her iki halkın da ayrı yasama organları ve hükümetleri bulunmaktadır. Bu iki halkın yanında Brcko Bölgesi, Merkezi Hükümetin kontrolünde özerk bir yapı olarak yer almaktadır. Bosna Hersek Federasyonu 10 kantondan oluşmaktadır. Sırp Cumhuriyeti ise kendi içinde bölgeler ve belediyeler şeklinde yapılanmıştır. Ülkenin siyasi yapısının başında Cumhurbaşkanlığı Konseyi gelmektedir. Her üç milletin birer temsilcisinin bulunduğu bu konsey dört yıllık bir süre için göreve gelmekte ve Başkanlık, Üyeler arasında sekizer aylık dönemlerle değişmektedir.

Cumhurbaşkanının yanında, Parlamentonun altında görev yapan Bakanlar Kurulu diğer önemli bir kurumdur. Başbakan ve dokuz bakandan oluşan Bakanlar Kurulundaki bakanların Konsey'de olduğu gibi, her birinin diğer milletlerden ikişer yardımcısı vardır. Söz konusu kurumların yanında Temsilciler Meclisi ve Bosna Hersek Halk Meclisinden oluşan Bosna Hersek Parlamentosu bulunmaktadır.

DOĞAL KAYNAKLAR

Bosna-Hersek'in doğal kaynakları arasında kömür, demir cevheri, boksit, bakır, kurşun, çinko, kromit, kobalt, manganez, nikel, kil, jipsiyum, tuz, kum, orman ve akarsuları saymak mümkündür. Bosna Hersek, eski Yugoslavya zamanında ülkedeki zengin maden rezervleri nedeniyle madencilik ve ağır sanayi alanlarında yoğunlaşmıştı. Dayton Barış Anlaşması ve AB süreçleri çerçevesinde Batı Balkanlar'da sağlanan istikrar ortamı, Balkanlar'da oluşması beklenen enerji arz açığı ile temel madenlerde son yıllarda yaşanan fiyat artışları, ülkedeki madencilik potansiyelinin kullanımının artırılması hususunu ekonomi gündeminin en önemli maddelerinden birisi haline getirmiştir.

Savaştan önce gelişmiş olan ve büyük ölçüde Yugoslavya ağır sanayisine dönük üretim yapan Bosna Hersek madencilik sektörü, savaş boyunca ve daha sonra izleyen ekonomik daralma ile paralel bir şekilde küçülmüş ve birçok ocak kapanmıştır.

FBiH'deki Vareš ve Jablanica ile RS'deki Ljubija'da toplam 750 milyon ton demir cevheri rezervi olduğu tahmin edilmektedir. Ülkedeki çinko ve kurşun rezervlerinin 11,7 milyon ton civarında olduğu tahmin edilmekte olup, bu rezervler FBiH'de Vareš ve Olovo'da, RS'de ise Srebrenica'da bulunmaktadır. Madencilik konusunda FBiH ve RS'de farklı politikalar uygulanmaktadır.

Bosna Hersek elektrik hariç enerji ihtiyacının önemli bir kısmını ithalat yoluyla karşılamaktadır. Savaştan önce 13 hidroelektrik santrali toplam enerji ihtiyacının %40'ını, 4 termik santral ise kalan ihtiyacı karşılamaktaydı. 2000 yılında ülkenin enerji üretimi savaş öncesi dönemin %80'ine ulaşmış ve sonraki dönemlerde daha da toparlanarak artış göstermeye devam etmiştir.

Enerji sektörü Bosna Hersek'in geleneksel olarak en güçlü sektörleri arasında yer almakta olup, ülkenin enerjiye bağımlı Avrupa pazarlarına yakınlığı da göz önüne alındığında gelişim olanakları ve yatırım açısından kayda değer potansiyel ve fırsatlar barındırmaktadır. Ülkede

enerji sektörünün ana bileşenleri olarak kömür, elektrik, petrol ve doğalgaz gösterilebilir. Bosna Hersek petrolü ithal etmekte ve ithal edilen petrol de ülkedeki rafinerilerde işlenmektedir.

Kömür ülkenin en önemli enerji kaynakları arasında yer almaktadır. Linyit ve kahverengi kömür yatakları hem FBİH hem de RS'de bulunmaktadır. Ülkede üretilen kömürün yaklaşık %90'ı termik santraller tarafından kullanılmakta olup, kalan %10'luk kısmın çoğu sanayide ve genel tüketimde sarf edilmekte, çok az bir kısmı da ihraç edilmektedir.

Enerji sektöründe en az gelişme göstermiş olan sektör doğalgazdır. Halihazırda doğalgaz ihtiyacının tamamı Rusya Federasyonu'ndan karşılanmaktadır.

Bosna Hersek hidro ve termo enerji kaynakları açısından zengin bir ülkedir. Söz konusu enerji kaynaklarından daha fazla yararlanmak için ülkede yeni santraller kurmak amacıyla yatırım ve gelişim projeleri hazırlanmaktadır. Bu projeler kapsamında, bölgede ve Avrupa piyasalarında enerji tedariki açığını karşılamak için yeni tesislerin kurulması ve mevcut olan tesislerin genişletilmesi amaçlanmaktadır. Ülkenin güney kesimlerinin rüzgar enerjisi santrallerinin kurulumu açısından en elverişli yerler olduğu ileri sürülmektedir.

Çevre ile ilgili olarak, metalurji tesislerinin neden olduğu hava kirliliğini, şehir atıklarının etkin olarak yok edilemediğini söyleyebiliriz. Bosna Hersek, hava kirliliği, biyolojik çeşitlilik, iklim değişikliği-Kyoto Protokolü, çölleştirme, tehlikeli atıklar, deniz hukuku, deniz hayatının korunması, ozon tabakasının korunması, ıslak alanlar gibi konularda uluslararası anlaşmalar imzalamış olmasına karşın, bu anlaşmaları halen onaylamamıştır.

GENEL EKONOMİK DURUM

Bosna Hersek'te savaş öncesi sınai üretim yapısı ile savaş sonrası üretim yapısı farklılık arz etmektedir. Savaştan önceki dönemde metal işleme, makine üretimi, kimyasallar, ağaç işleme, gıda, tekstil ve deri sektörlerinde yoğunlaşan ve katma değeri nispeten yüksek bir görünüm arz eden üretim yapısı, yerini gıda işleme, metal dışı ürünler ve mineraller, ağaç işleme ve temel metaller gibi daha düşük katma değerli sektörlerle bırakmıştır. Bununla birlikte, metal işleme, demir çelik, otomotiv parçaları vb. sektörlerde faaliyetler devam etmekte olup, bu sektörler ülkenin üretim ve ihracatında önemli bir yer tutmaktadır. Üretim hem FBİH'de hem de RS'de genel olarak büyük şehirlerde yoğunlaşmıştır (FBİH'de Saraybosna, Tuzla, Mostar ve Zenica; RS'de Banja Luka, Modriča ve Bijeljina). Savaş öncesi dönemde sanayiye dayalı olan Bosna Hersek ekonomisi günümüzde, hizmetler, bankacılık, enerji ve turizm alanlarına yapılan yatırımlarla farklı bir konuma gelmiştir.

DIŞ TİCARET

GENEL DURUM

*1000 Dolar	2017	2018	2019	2020
İhracat	6.366.918	7.182.146	6.578.244	6.152.513
İthalat	10.445.400	11.627.663	11.159.373	9.867.514
Hacim	16.812.318	18.809.809	17.737.617	16.020.027
Denge	-4.078.482	-4.445.517	-4.581.129	-3.715.001

BAŞLICA ÜRÜNLER İTİBARIYLA DIŞ TİCARET

İHRAÇ ETTİĞİ ÜRÜNLER * 1000 DOLAR

Kodu	Açıklama	2018	2019	2020	%
94	Mobilyalar, Tıpta Veya Cerrahide Kullanılan Mobilyalar, Yatak Takımları Ve Benzeri Doldurulmuş Eşya; Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen Veya Yer Almayan Aydınlatma Cihazları; Reklam Lambaları, Işıklı Tabelalar, Işıklı İsim Plakaları Ve Benzerleri; Prefabrik Yapılar	677.280	576.701	599.176	9,74%
85	Elektrikli Makina Ve Cihazlar Ve Bunların Aksam Ve Parçaları; Ses Kaydetmeye Ve Kaydedilen Sesi Tekrar Vermeye Mahsus Cihazlar; Televizyon Görüntü Ve Seslerinin Kaydedilmesine Ve Kaydedilen Görüntü Ve Sesin Tekrar Verilmesine Mahsus Cihazlar Ve Bunların Aksam, Parça Ve Aksesuarı	405.686	449.844	475.577	7,73%
84	Nükleer Reaktörler, Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar Ve Aletler; Bunların Aksam Ve Parçaları	461.663	460.500	449.881	7,31%
73	Demir Veya Çelikten Eşya	430.063	446.340	422.735	6,87%
44	Ağaç Ve Ahşap Eşya; Odun Kömürü	480.544	430.193	417.791	6,79%
27	Mineral Yakıtlar, Mineral Yağlar Ve Bunların Damıtılmasından Elde Edilen Ürünler; Bitümenli Maddeler; Mineral Mumlar	702.529	532.288	414.936	6,74%
64	Ayakkabılar, Getriler, Tozluklar Ve Benzeri Eşya; Bunların Aksamı	442.973	426.528	368.687	5,99%
39	Plastikler Ve Mamulleri	244.203	281.093	299.419	4,87%
28	Anorganik Kimyasallar; Kıymetli Metallerin, Radyoaktif Elementlerin; Nadir Toprak Metallerinin Ve İzotoplarının Organik Veya Anorganik Bileşikleri	383.485	356.359	294.933	4,79%
72	Demir Ve Çelik	379.769	329.290	269.076	4,37%
76	Alüminyum Ve Alüminyumdan Eşya	436.050	311.803	212.362	3,45%
87	Motorlu Kara Taşıtları, Traktörler, Bisikletler, Motosikletler Ve Diğer Kara Taşıtları; Bunların Aksam, Parça Ve Aksesuarı	218.834	212.293	187.483	3,05%
62	Örülmemiş veya Kroşe Olmayan Giyim Eşyası ve Aksesuarı	208.202	187.670	143.740	2,34%
48	Kağıt Ve Karton; Kağıt Hamurundan, Kağıttan Veya Kartondan Eşya	160.052	123.592	136.894	2,23%
61	Örme veya Kroşe Giyim Eşyası ve Aksesuarı	110.102	119.361	134.077	2,18%
93	Silahlar Ve Mühimmat; Bunların Aksam, Parça Ve Aksesuarı	123.028	121.473	94.556	1,54%
30	Eczacılık Ürünleri	89.641	79.460	77.914	1,27%
08	Yenilen Meyveler Ve Yenilen Sert Kabuklu Meyveler; Turuncgillerin Ve Kavunların Ve Karpuzların Kabukları	71.104	66.911	72.198	1,17%

Kodu	Açıklama	2018	2019	2020	%
15	Hayvansal Ve Bitkisel Katı Ve Sıvı Yağlar Ve Bunların Parçalanma Ürünleri; Hazır Yemeklik Katı Yağlar; Hayvansal Ve Bitkisel Mumlar	68.728	70.948	63.538	1,03%
	DİĞERLERİ	1.088.213	995.602	1.017.538	16,54%
	TOPLAM	7.182.149	6.578.249	6.152.511	

İTHAL ETTİĞİ ÜRÜNLER *1000 DOLAR

Kodu	Açıklama	2018	2019	2020	%
27	Mineral Yakıtlar, Mineral Yağlar Ve Bunların Damıtılmasından Elde Edilen Ürünler; Bitümenli Maddeler; Mineral Mumlar	1.714.630	1.564.306	954.759	9,68%
84	Nükleer Reaktörler, Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar Ve Aletler; Bunların Aksam Ve Parçaları	932.203	917.466	790.090	8,01%
85	Elektrikli Makina Ve Cihazlar Ve Bunların Aksam Ve Parçaları; Ses Kaydetmeye Ve Kaydedilen Sesi Tekrar Vermeye Mahsus Cihazlar; Televizyon Görüntü Ve Seslerinin Kaydedilmesine Ve Kaydedilen Görüntü Ve Sesin Tekrar Verilmesine Mahsus Cihazlar Ve Bunların Aksam, Parça Ve Aksesuarı	674.510	660.933	684.321	6,94%
87	Motorlu Kara Taşıtları, Traktörler, Bisikletler, Motosikletler Ve Diğer Kara Taşıtları; Bunların Aksam, Parça Ve Aksesuarı	806.800	826.132	620.201	6,29%
39	Plastikler Ve Mamulleri	613.681	601.157	587.785	5,96%
30	Eczacılık Ürünleri	344.335	362.097	388.654	3,94%
72	Demir Ve Çelik	424.570	356.016	324.147	3,28%
73	Demir Veya Çelikten Eşya	319.863	292.321	288.173	2,92%
76	Alüminyum Ve Alüminyumdan Eşya	221.919	235.923	217.011	2,20%
48	Kağıt Ve Karton; Kağıt Hamurundan, Kağıttan Veya Kartondan Eşya	213.367	204.214	191.332	1,94%
22	Meşrubat, Alkollü İçkiler Ve Sirke	208.313	204.189	180.463	1,83%
90	Optik Alet Ve Cihazlar, Fotoğraf, Sinema, Ölçü, Kontrol, Ayar Alet Ve Cihazları, Tıbbi Veya Cerrahi Alet Ve Cihazlar; Bunların Aksam, Parça Ve Aksesuarı	166.637	154.163	177.135	1,80%
21	Yenilen Çeşitli Gıda Müstahzarları	158.326	163.239	172.866	1,75%
64	Ayakkabılar, Getriler, Tozluklar Ve Benzeri Eşya; Bunların Aksamı	198.366	202.295	167.890	1,70%
44	Ağaç Ve Ahşap Eşya; Odun Kömürü	174.698	179.652	166.034	1,68%
02	Etlere Ve Yenilen Sakatat	171.661	175.574	154.417	1,56%
61	Örme veya Kroşe Giyim Eşyası ve Aksesuarı	116.237	138.357	149.422	1,51%
74	Bakır Ve Bakırdan Eşya	140.872	142.403	146.761	1,49%
94	Mobilyalar, Tıpta Veya Cerrahide Kullanılan Mobilyalar, Yatak Takımları Ve Benzeri Doldurulmuş Eşya; Tarifinin Başka Yerinde Belirtilmeyen Veya Yer Almayan Aydınlatma Cihazları; Reklam Lambaları, Işıklı Tabelalar, Işıklı İsim Plakaları Ve Benzerleri; Prefabrik Yapılar	162.715	166.145	145.324	1,47%
40	Kauçuk ve Mamulleri	143.464	149.366	135.917	1,38%
19	Hububat, Un, Nişasta Veya Süt Müstahzarları; Pastacılık Ürünleri	128.310	132.576	135.252	1,37%
41	Ham Postlar, Deriler (Kürkler Hariç) Ve Köseleler	207.756	169.029	131.009	1,33%
33	Uçucu Yağlar Ve Rezinoitler; Parfümeri, Kozmetik Veya Tuvalet Müstahzarları	141.945	140.689	124.783	1,26%
10	Hububat	131.587	117.759	119.798	1,21%

Kodu	Açıklama	2018	2019	2020	%
08	Yenilen Meyveler Ve Yenilen Sert Kabuklu Meyveler; Turunçgillerin Ve Kavunların Ve Karpuzların Kabukları	107.306	115.014	119.227	1,21%
62	Örülmemiş veya Kroşe Olmayan Giyim Eşyası ve Aksesuarı	141.250	141.096	114.778	1,16%
23	Gıda Sanayiinin Kalıntı Ve Döküntüleri; Hayvanlar İçin Hazırlanmış Kaba Yemler	115.668	112.804	112.696	1,14%
38	Muhtelif Kimyasal Ürünler	102.686	97.014	111.067	1,13%
18	Kakao Ve Kakao Müstahzarları	100.836	102.917	105.192	1,07%
83	Adi Metallerden Çeşitli Eşya	108.423	101.693	100.634	1,02%
	DİĞERLERİ	2.434.727	2.232.836	2.050.375	20,78%
	TOPLAM	11.627.661	11.159.375	9.867.513	

BAŞLICA ÜLKELER İTİBARIYLA DIŞ TİCARET

İHRACAT YAPTIĞI ÜLKELER *1000 DOLAR

Ülke	2018	2019	2020	%
Almanya	1.052.048	958.743	952.344	15,48%
Hırvatistan	883.267	801.690	795.115	12,92%
Sırbistan	0	0	715.989	11,64%
İtalya	816.855	745.514	595.094	9,67%
Avusturya	615.895	623.751	586.921	9,54%
Slovenya	637.820	575.976	558.410	9,08%
Türkiye	195.805	167.233	184.486	3,00%
Montenegro	242.021	232.982	171.078	2,78%
İsviçre	119.309	137.141	155.584	2,53%
Fransa	137.471	151.302	152.454	2,48%
Hollanda	159.422	139.124	140.768	2,29%
Macaristan	172.449	154.384	111.034	1,80%
Romanya	111.766	90.990	97.027	1,58%
Polonya	98.753	96.332	88.596	1,44%
Kuzey Makedonya	73.044	77.070	73.954	1,20%
Çek Cumhuriyeti	121.620	91.986	71.524	1,16%
Slovakya	103.735	78.048	68.433	1,11%
Birleşik Krallık	56.297	47.659	66.763	1,09%
Rusya	78.357	75.192	64.942	1,06%
DİĞERLERİ	1.506.216	1.333.125	501.998	8,16%
TOPLAM	7.182.150	6.578.242	6.152.514	

İTHALAT YAPTIĞI ÜLKELER *1000 DOLAR

Ülke	2018	2019	2020	%
Almanya	1.386.774	1.337.867	1.212.478	12,29%
İtalya	1.310.355	1.334.931	1.139.146	11,54%
Sırbistan	0	0	1.118.349	11,33%
Hırvatistan	1.153.489	1.156.226	890.084	9,02%
Çin	808.109	829.556	792.528	8,03%
Türkiye	527.505	551.619	525.153	5,32%
Slovenya	553.614	518.801	491.576	4,98%
Avusturya	406.249	412.841	399.057	4,04%

Ülke	2018	2019	2020	%
Polonya	334.058	334.043	296.791	3,01%
Macaristan	299.101	302.868	271.705	2,75%
ABD	380.477	385.812	234.764	2,38%
Rusya	543.028	259.001	209.432	2,12%
Fransa	241.502	242.283	194.766	1,97%
Çek Cumhuriyeti	203.841	207.841	172.126	1,74%
Hollanda	159.948	153.032	138.712	1,41%
İspanya	147.748	124.723	117.751	1,19%
Romanya	125.553	126.485	102.085	1,03%
Belçika	97.912	110.055	100.752	1,02%
DİĞERLERİ	2.948.398	2.771.389	1.460.253	14,80%
TOPLAM	11.627.661	11.159.373	9.867.508	

TÜRKİYE İLE TİCARET

GENEL DURUM

*1000 Dolar	2017	2018	2019	2020	2021
İhracat	348.618	420.223	453.577	446.584	646.490
İthalat	268.974	241.221	193.645	203.069	229.421
Hacim	617.592	661.444	647.222	649.653	875.911
Denge	79.644	179.002	259.932	243.515	417.069

TÜRKİYE'NİN İHRAÇ ETTİĞİ ÜRÜNLER *1000 DOLAR

Kodu	Açıklama	2019	2020	2021	%
72	Demir Ve Çelik	21.696	15.125	59.649	26,00%
48	Kağıt Ve Karton; Kağıt Hamurundan, Kağıttan Veya Kartondan Eşya	4.292	10.538	20.367	8,88%
15	Hayvansal Ve Bitkisel Katı Ve Sıvı Yağlar Ve Bunların Parçalanma Ürünleri; Hazır Yemeklik Katı Yağlar; Hayvansal Ve Bitkisel Mumlar	65.929	51.143	16.980	7,40%
94	Mobilyalar, Tıpta Veya Cerrahide Kullanılan Mobilyalar, Yatak Takımları Ve Benzeri Doldurulmuş Eşya; Tarifinin Başka Yerinde Belirtilmeyen Veya Yer Almayan Aydınlatma Cihazları; Reklam Lambaları, Işıklı Tabelalar, Işıklı İsim Plakaları Ve Benzerleri; Prefabrik Yapılar	1.386	2.203	15.422	6,72%
84	Nükleer Reaktörler, Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar Ve Aletler; Bunların Aksam Ve Parçaları	5.022	7.374	10.918	4,76%
93	Silahlar Ve Mühimmat; Bunların Aksam, Parça Ve Aksesuarı	5.464	8.235	9.855	4,30%
28	Anorganik Kimyasallar; Kıymetli Metallerin, Radyoaktif Elementlerin; Nadir Toprak Metallerinin Ve İzotoplarının Organik Veya Anorganik Bileşikler	12.403	7.441	9.211	4,01%
74	Bakır Ve Bakırdan Eşya	161	2.968	8.170	3,56%
63	Dokumaya Elverişli Maddelerden Diğer Hazır Eşya; Takımlar; Kullanılmış Giyim Eşyası Ve Dokumaya Elverişli Maddelerden Kullanılmış Eşya; Paçavralar	15.981	13.361	8.134	3,55%
64	Ayakkabılar, Getirler, Tozluklar Ve Benzeri Eşya; Bunların Aksamı	4.141	4.889	7.670	3,34%
02	Etiler Ve Yenilen Sakatat	4.812	15.117	7.209	3,14%
85	Elektrikli Makina Ve Cihazlar Ve Bunların Aksam Ve Parçaları; Ses Kaydetmeye Ve Kaydedilen Sesi Tekrar Vermeye Mahsus Cihazlar; Televizyon Görüntü Ve Seslerinin Kaydedilmesine Ve Kaydedilen Görüntü Ve Sesin Tekrar Verilmesine Mahsus Cihazlar Ve Bunların Aksam, Parça Ve Aksesuarı	4.083	4.792	7.032	3,07%
87	Motorlu Kara Taşıtları, Traktörler, Bisikletler, Motosikletler Ve Diğer Kara Taşıtları; Bunların Aksam, Parça Ve Aksesuarı	5.871	5.456	6.807	2,97%
36	Barut Ve Patlayıcı Maddeler; Pirotekni Mamulleri; Kibritler; Piroforik Alaşımlar ; Ateş Alıcı Maddeler	5.056	6.269	6.303	2,75%
39	Plastikler Ve Mamulleri	8.517	8.160	5.814	2,53%
73	Demir Veya Çelikten Eşya	4.207	4.345	5.707	2,49%
76	Alüminyum Ve Alüminyumdan Eşya	103	511	4.158	1,81%
29	Organik Kimyasal Ürünler	440	1.697	3.382	1,47%

Kodu	Açıklama	2019	2020	2021	%
54	Sentetik Ve Suni Filamentler, Şeritler Ve Benzeri Sentetik Ve Suni Dokumaya Elverişli Maddeler	2.808	6.426	3.306	1,44%
08	Yenilen Meyveler Ve Yenilen Sert Kabuklu Meyveler; Turunçgillerin Ve Kavunların Ve Karpuzların Kabukları	2.249	1.905	2.331	1,02%
	Diğerleri	19.023	25.116	10.992	4,79%
	TOPLAM	193.644	203.071	229.417	

TÜRKİYE'NİN İTHAL ETTİĞİ ÜRÜNLER *1000 DOLAR

Kodu	Açıklama	2019	2020	2021	%
61	Örme veya Kroşe Giyim Eşyası ve Aksesuarı	53.631	50.611	64.454	9,97%
84	Nükleer Reaktörler, Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar Ve Aletler; Bunların Aksam Ve Parçaları	40.953	40.925	60.724	9,39%
39	Plastikler Ve Mamulleri	38.888	34.173	52.290	8,09%
72	Demir Ve Çelik	25.235	15.295	40.813	6,31%
62	Örülmemiş veya Kroşe Olmayan Giyim Eşyası ve Aksesuarı	27.058	23.677	33.316	5,15%
73	Demir Veya Çelikten Eşya	16.775	17.697	33.273	5,15%
76	Alüminyum Ve Alüminyumdan Eşya	15.331	17.690	31.930	4,94%
85	Elektrikli Makina Ve Cihazlar Ve Bunların Aksam Ve Parçaları; Ses Kaydetmeye Ve Kaydedilen Sesi Tekrar Vermeye Mahsus Cihazlar; Televizyon Görüntü Ve Seslerinin Kaydedilmesine Ve Kaydedilen Görüntü Ve Sesin Tekrar Verilmesine Mahsus Cihazlar Ve Bunların Aksam, Parça Ve Aksesuarı	20.515	22.074	27.076	4,19%
74	Bakır Ve Bakırdan Eşya	1.605	16.263	27.063	4,19%
94	Mobilyalar, Tıpta Veya Cerrahide Kullanılan Mobilyalar, Yatak Takımları Ve Benzeri Doldurulmuş Eşya; Tarifinin Başka Yerinde Belirtilmeyen Veya Yer Almayan Aydınlatma Cihazları; Reklam Lambaları, Işıklı Tabelalar, Işıklı İsim Plakaları Ve Benzerleri; Prefabrik Yapılar	14.046	13.380	19.706	3,05%
08	Yenilen Meyveler Ve Yenilen Sert Kabuklu Meyveler; Turunçgillerin Ve Kavunların Ve Karpuzların Kabukları	12.645	15.695	18.233	2,82%
60	Örme veya Kroşe Eşya	10.007	10.987	15.630	2,42%
63	Dokumaya Elverişli Maddelerden Diğer Hazır Eşya; Takımlar; Kullanılmış Giyim Eşyası Ve Dokumaya Elverişli Maddelerden Kullanılmış Eşya; Paçavralar	11.759	10.781	15.227	2,36%
87	Motorlu Kara Taşıtları, Traktörler, Bisikletler, Motosikletler Ve Diğer Kara Taşıtları; Bunların Aksam, Parça Ve Aksesuarı	18.402	12.164	15.064	2,33%
57	Halılar Ve Diğer Dokumaya Elverişli Maddelerden Yer Kaplamaları	11.779	9.805	13.500	2,09%
30	Eczacılık Ürünleri	10.418	11.559	10.398	1,61%
83	Adi Metallerden Çeşitli Eşya	7.716	7.365	10.249	1,59%
33	Uçucu Yağlar Ve Rezinoitler; Parfümeri, Kozmetik Veya Tuvalet Müstahzarları	9.393	11.814	9.269	1,43%
07	Yenilen Sebzeler Ve Bazı Kök Ve Yumrular	6.521	6.039	9.215	1,43%
69	Seramik Mamulleri	7.007	6.138	8.507	1,32%
40	Kauçuk ve Mamulleri	6.326	6.846	8.274	1,28%
19	Hububat, Un, Nişasta Veya Süt Müstahzarları; Pastacılık Ürünleri	7.493	6.081	8.182	1,27%

Kodu	Açıklama	2019	2020	2021	%
64	Ayakkabılar, Getrler, Tozluklar Ve Benzeri Eşya; Bunların Aksamı	6.300	5.713	6.787	1,05%
44	Ağaç Ve Ahşap Eşya; Odun Kömürü	5.277	4.645	6.726	1,04%
	DİĞERLERİ	68.491	69.167	100.583	15,56%
	TOPLAM	453.571	446.584	646.489	

DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

DIŞ TİCARET POLİTİKASI (İTHALAT REJİMİ, İHRACAT REJİMİ)

Bosna Hersek tarafından uygulanmakta olan gümrük vergisi oranları %0-15 bandında değişmektedir. Ayrıca, ithalatta %1 gümrük harcı alınmaktadır. Bazı gıda ürünlerinin Bosna Hersek'e ithalatında ise gümrük vergilerinin yanı sıra ek vergiler ve tüketim vergileri de uygulanmaktadır.

Bosna Hersek, ticaretin kolaylaştırılması ve yerli/yabancı yatırımcılar için elverişli bir iş ortamı sağlanması amacıyla ikili ve çok taraflı serbest ticaret anlaşmaları imzalamıştır. Bu anlaşmalar, Türkiye ile imzalanan ve 2003 yılından bu yana yürürlükte bulunan Serbest Ticaret Anlaşması ile Arnavutluk, Karadağ, Kosova, Makedonya, Moldova ve Sırbistan'ın içerisinde yer aldığı ve 2007 yılı Kasım ayından bu yana yürürlükte olan Orta Avrupa Serbest Ticaret Anlaşmasıdır (CEFTA).

Bosna Hersek ile Avrupa Birliği arasında imzalanmış ve 2008 yılı Temmuz ayından bu yana yürürlükte bulunan "Ticaret ve Ticaretle Alakalı Konularda Geçici Anlaşma" kapsamında, Bosna Hersek ile AB arasında bir serbest ticaret bölgesi tesis edilmiştir. Bu bağlamda, Bosna Hersek menşeli ürünlerin AB piyasasına girişi ve AB'nin Bosna Hersek'e ihracatında 1 Haziran 2015 itibarıyla yürürlüğe giren İstikrar ve İşbirliği Anlaşması çerçevesinde tercihli sistem uygulanmaktadır. Ayrıca, Bosna Hersek 2000 yılından bu yana AB'nin otonom ticaret önlemlerinden de faydalanmaktadır.

2011 yılı Mart ayından bu yana süregelen müzakereler neticesinde, Bosna Hersek ile EFTA (İsviçre, İzlanda, Lihtenştayn, Norveç) arasında 24 Haziran 2013 tarihinde Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmış ve 1 Ocak 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

GÜMRÜK TARİFELERİ

Bosna Hersek, yeniden yapılanma sürecinin bir sonucu olarak gümrük idarelerini tek bir çatı altında toplamıştır. Bosna Hersek'te gümrük vergileri %0-15 arasında değişmekte olup, gümrük vergileri ortalaması %6,5 düzeyindedir. Belirli bazı ürünlerin (bazı petrol ürünleri, alkolsüz içecekler, bira, şarap ve diğer alkollü içecekler, etil alkol, kahve) ithalatında gümrük vergisinin yanı sıra prelevman vergileri (excise taxes) alınmaktadır.

Yatırım amaçlı gelen yabancı sermayeye ait mal ve ekipmanlar, Bosna Hersek'te gerçekleştirilecek iyileştirme ve onarım projeleri için getirilecek mal ve ekipmanlar, ihraç kaydıyla yapılan ithalat, yatırım amaçlı getirilen komple tesis ve makine ithalatı, yolcu beraberinde getirilen eşya, insani yardım kuruluşları tarafından getirilen ürünler, promosyon ve tanıtım amaçlı getirilen ürünler, numuneler, mektup ve posta yolu ile gelen ürünler, eğitim araç gereçleri, uluslararası organizasyonlarda tüketilecek malzemeler gümrük vergisinden muaftır.

İthalat esnasında %1 oranında harç kesintisi yapılmaktadır. Bu uygulamanın dışında ithalatta tarife dışı vergiler veya ülkemiz ihracatçıları sıkıntıya sokabilecek tarife dışı engeller yoktur. Bosna Hersek'in uyguladığı herhangi bir anti-damping uygulaması da bulunmamaktadır.

Türkiye-Bosna Hersek Serbest Ticaret Anlaşması uyarınca, Bosna Hersek'ten ülkemize ithal edilecek ürünlerden (bazı tarım ve hayvancılık ürünleri hariç olmak üzere) gümrük vergisi alınmamaktadır. Diğer taraftan, 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren ülkemizden Bosna Hersek'e yapılan ihracatta tüm ürünlerde gümrük vergileri sıfırlanmıştır. İhracatçılarımız, ihracatta sadece %17 KDV ödeyeceklerdir. Söz konusu durumdan yararlanabilmek için ürünlerin EUR.1 sertifikası eşliğinde ihraç edilmesi gerekmekte olup, anılan sertifikanın olmaması durumunda Bosna Hersek'in üçüncü ülkelere uyguladığı vergi oranları uygulanmaktadır.

Bosna Hersek - Türkiye Serbest Ticaret Anlaşması uyarınca, Bosna Hersek'ten ülkemize ithal edilecek ürünlerden (bazı tarım ve hayvancılık ürünleri hariç olmak üzere) gümrük vergisi alınmamaktadır.

Bosna Hersek Serbest Ticaret Bölgeleri Kanunu, serbest ticaret bölgelerinin Bosna Hersek gümrük bölgelerinin bir parçası olarak kurulmasına izin vermektedir. Bosna Hersek'te kaydı olan bir ya

da daha fazla yerli veya yabancı şirket bir serbest ticaret bölgesi oluşturabilirler. Serbest bölgede faaliyet gösteren işletmeler, emekle ilgili vergiler hariç diğer tüm vergilerden muafır. Her türlü mal serbest bölgelere gümrüksüz ithal edilebilmektedir. Ancak, serbest bölgeden ihraç edilecek ürünün değerinde en az %50 oranında bir artış olmalı, katma değer yaratılmalıdır.

ÜRÜN STANDARTLARI İLE İLGİLİ UYGULAMALAR

Bosna Hersek'in ilgili mevzuatı, ülkenin üç resmi dili olan Boşnakça, Hırvatça ve Sırpça yayımlanmakta olup, doğrudan mevzuat metinlerine ve ayrıntılı bilgiye anılan diller dışında erişimde güçlük yaşanmaktadır. Diğer taraftan, standartlar, teknik düzenlemeler, akreditasyon, ürün güvenliği vb. konular ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına ait bilgiler aşağıda yer almaktadır.

BH Dış Ticaret ve Ekonomik İlişkiler Bakanlığı

- Adres: Musala 9, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
- Tel: +387 33 214 102
- Web: www.mvteo.gov.ba
- E-posta: info@mvteo.gov.ba

BH Standardizasyon Enstitüsü

- Adres: Vojvode Radomira Putnika 34, 71123 Istočno Sarajevo, Bosna i Hercegovina
- Tel: +387 57 310 560
- Faks: +387 57 310 575
- Web: www.bas.gov.ba
- E-posta: stand@bas.gov.ba

BH Akreditasyon Enstitüsü

- Adres: Hamdije Čemerlića 2, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
- Tel: +387 33 72 13 10
- Faks: +387 33 72 13 11
- Web: www.bata.gov.ba
- E-posta: info@bata.gov.ba

BH Gıda Güvenliği Ajansı

- Adres: Kneza Višeslava bb, 88 000 Mostar, Bosna i Hercegovina
- Tel: +387 36 336 950
- Faks: +387 36 336 990
- Web: <https://www.fsa.gov.ba/>
- E-posta: agencija@fsa.gov.ba

BH İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu

- Adres: Veljka Mladenovića bb, 78000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina
- Tel: +387 51 456 040, 456 041, 456 050, 456 051
- Faks: +387 51 450 301
- Web: <http://www.almbih.gov.ba/en/>
- E-posta: inspektorat@almbih.gov.ba

BH Dış Ticaret Odası

- Adres: Branislava Đurđeva 10, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
- Tel: +387 33 566 222
- Faks: +387 33 214 292
- Web: www.komorabih.ba
- E-posta: info@komorabih.ba

AMBALAJ, PAKETLEME VE ETİKETLEME

Ambalajlama ve etiketleme konusunda Bosna Hersek standartları ile Türk standartları birbiriyle uyumlu olup, gerek ambalajlamada ve gerekse etiketlemede bir sorunla karşılaşmamaktadır. Gıda ve diğer maddelerin sıhhi uygunluğu ile ilgili yasa, gıda maddelerinin etiketlenmesi hususunu da düzenlemektedir. Yasaya göre etiket, hem perakende satış ambalajının üzerinde, hem de dökme ambalajın üzerinde bulunmalıdır.

Bu etiketlerin üzerinde son kullanma tarihi, gıda katkı maddelerinin tipi, ilave edilen vitaminler, mineraller, ürünün besin değerini artırmak için diğer katkı maddeleri yer almalıdır. Diyet uygulayan kişiler için besin değeri değişikliğe uğramış gıda maddelerinin etiketlerinde bu durum belirtilmelidir. Etiketlerde gıda maddesinin muhtemel tıbbi faydaları yer almamalıdır. Etiket ya da ambalaj üzerinde "light" ya da "yağı azaltılmış" gibi ibareler kullanmak serbesttir. Ancak etiketlerde tüketiciyi yanlış yönlendirebilecek orijin, miktar ve kalite ile ilgili yazı, resim veya çizim ya da sağlıkla ilgili bilgi olmamalıdır.